

Ekonomiutskottet

Klimatårsberättelse 2023

Till miljöutskottet

INLEDNING

Remiss

Klimatårsberättelse 2023 (B 17/2023 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för utlåtande till miljöutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- industriråd Juhani Tirkkonen, arbets- och näringsministeriet
- specialsakkunnig Riikka Siljander, miljöministeriet
- medlem Hannele Korhonen, Klimatpanelen
- utvecklingschef, ledande forskare Ari Nissinen, Finlands miljöcentral
- specialforskare Kati Koponen, Teknologiska forskningscentralen VTT Ab
- ledande expert Janne Peljo, Finlands näringsliv rf
- ekonom, klimatpolitisk expert Petteri Haveri, Finsk Energiindustri rf
- expert på energi och utsläppshandel Heikki Vierimaa, Skogsindustrin rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- jord- och skogsbruksministeriet
- Bioenergia ry
- Climate Leadership Coalition ry
- Centralhandelskammaren
- Konsumentförbundet rf
- Centraförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra
- Suomen Kiertotalousyhdistys ry
- Finlands naturskyddsförbund rf
- Finska vindkraftföreningen rf
- Företagarna i Finland rf
- Teknologiindustrin rf.

Utlåtande EkUU 1/2024 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Bakgrund och utgångspunkter

Den 14 juli 2023 lämnade statsrådet den årliga klimatårsberättelsen till riksdagen i enlighet med klimatlagen 423/2023. Berättelseförfarandet har tillämpats sedan 2019. Berättelsen är ett viktigt verktyg för uppföljning av klimatpolitiken och i den ska det enligt lagen ingå uppgifter om utsläppens och sänkornas utveckling och utfallet av de politiska åtgärderna. Det bedöms också om de nuvarande åtgärderna är tillräckliga för att målen för de följande 15 åren ska nås och om det behövs ytterligare åtgärder. Det är dock inte meningen att årsberättelsen ska innehålla några konkreta förslag till ytterligare åtgärder. Berättelsen rapporterar också hur målen i den klimatpolitiska planen på medellång sikt och i klimatplanen för markanvändningssektorn har nåtts samt bedömer hur åtgärderna i anpassningsplanen har utfallit och om de varit tillräckliga.

Klimatårsberättelsen har under de senaste åren utvidgats särskilt i enlighet med de utvecklingsbehov som framkommit vid riksdagsbehandlingen av berättelsen, och innehållet i den aktuella berättelsen är mer omfattande än vad lagen kräver. Årsberättelsen innehåller bland annat översikter över åtgärds paket över sektorsgränserna, såsom kommunal klimatpolitik, cirkulär ekonomi och klimatavtryck från konsumtionen.

Också ekonomiutskottet har vid bedömningen av klimatårsberättelsen lagt fram förslag till bredat innehåll. I tidigare utlåtanden har ekonomiutskottet (se t.ex. EkUU 22/2020 rd — B 18/2020 rd och EkUU 37/2021 rd — B 18/2021 rd) särskilt betonat bedömningen av hur optimala styrmedlen är och vilka ekonomiska konsekvenser de har, den internationella klimatpolitiken som helhet och koldioxidhandavtrycket. Detta ligger till grund även för bedömningen av den aktuella berättelsen.

Utsläppsutvecklingen och måluppfyllelsen 2022

Klimatårsberättelsen har redan på grund av sin lagstadgade grund ett relativt vedertaget innehåll och den ger en tämligen heltäckande och klar bild av utsläppsutvecklingen, de åtgärder som ska genomföras och planeras för att minska utsläppen samt scenarier för den fortsatta utsläppsutvecklingen. Samtidigt är berättelsen retroaktiv på grund av sin karaktär och behandlingstidpunkt. Det är positivt att berättelsen nu för första gången också innehåller ett avsnitt med en sammanställning av de mest kritiska behoven av tilläggsåtgärder. Tilläggsåtgärderna behövs för att nå målen i klimatlagen.

Utifrån klimatårsberättelsen kan takten för den sammantagna utsläppsminskningen genom dåvarande klimatpolitik bedömas överensstämma med klimatlagens 2030-mål. I den nationella klimatlagen har det ställts upp ett utsläppsminskningsmål på 60 procent för 2030 jämfört med 1990, vilket förutsätter att de totala utsläppen är högst 28,5 miljoner ton CO₂-ekvivalenter 2030. I lagen finns dessutom inskrivet Finlands mål att vara klimatneutralt 2035 och uppvisa negativa koldioxidutsläpp kort därefter. Utifrån berättelsen kan utsläppsutvecklingen väntas framskrida i den takt som Finlands klimatneutralitetsmål förutsätter. Också utsläppen inom ansvarsfördelningssektorn har hittills minskat i enlighet med de fastställda kvoterna, men tillgången till flexibilitet

Utlåtande EkUU 1/2024 rd

som stöder uppnåendet av EU-åtagandet är förenad med osäkerhet på grund av markanvändningssektorns utsläpps- och sänkutveckling.

De största utmaningarna gäller markanvändningssektorn: utvecklingen av markanvändningssektorns nettosänka utgör en utmaning för Finlands klimatpolitik. Uppnåendet av det nationella målet för klimatneutralitet kan därför bedömas kräva ytterligare åtgärder både inom markanvändningssektorn och inom andra sektorer. Utan betydande ytterligare åtgärder inom markanvändningssektorn är det också sannolikt att Finland inte kommer att fullgöra skyldigheterna enligt EU:s LULUCF-förordning utan att köpa utsläppsenheter från andra medlemsstater. Ekonomiutskottet fäster uppmärksamhet vid osäkerheten kring utvecklingen av kolsänkorna och sättet att beräkna dem och vid beroendet av EU:s regleringsinstrument i frågan. Utskottet påpekar att de här frågorna behöver bedömas i samband med den kommande energi- och klimatstrategin.

Ekonomiutskottet har i flera sammanhang fäst uppmärksamhet vid den sektorspecifika och silomässiga granskning av klimatåtgärderna som beror på strukturen hos EU:s klimatpolitik, vilket försvårar bedömningen av åtgärdernas kostnadseffektivitet och genomslag. Det är dock positivt att den aktuella berättelsen också innehåller översikter över åtgärds paket över sektorsgränserna.

Utvecklingsbehov

Delvis redan på grund av sin lagstadgade bakgrund fokuserar klimatårsberättelsen på att rapportera utsläppsutvecklingen i ljuset av statistiken och jämföra den med de uppställda målen. Med avseende på denna uppgift utgör berättelsen en klar och heltäckande helhet. Berättelsen går däremot inte närmare in på orsakerna bakom utsläppsutvecklingen annat än ur de uppställda utsläppsmålen synvinkel. Den möjliggör inte heller någon bedömning av kostnadseffektiviteten eller effekterna av olika klimat- och energipolitiska åtgärder.

Ekonomiutskottet har i flera sammanhang betonat behovet av att bedöma klimatåtgärdernas samlade effekter och korseffekter. Frågan gäller i vidare bemärkelse också EU:s klimatpolitik i stort. Till exempel EU:s totala utsläppsmål och utsläppsmål för ansvarsfördelningssektorn 2040 kommer att bli allt strängare, och för att målen ska nås krävs det en rätt riktad och effektiv klimat- och energipolitik. Detta understryker vikten av att bedöma de nuvarande och framtida politikåtgärdernas genomslagskraft och rättvisa.

Ekonomiutskottet fäster uppmärksamhet vid den bedömning som framfördes vid utfrågningen av sakkunniga om de stora kostnaderna för anpassningen till klimatförändringen särskilt efter 2040. Den proaktiva anpassningen har uppskattats innebära att de samhällsekonomiska förlusterna minskar med 5–8 miljarder euro jämfört med reaktiva åtgärder. Detta innebär ett behov av innovationer och investeringar bland annat inom jordbruket, skogsvården och energisystemet. Det är också viktigt att tillståndsprocesserna för investeringar som behövs för en ren omställning blir smidigare. Planeringen av politiska åtgärder och bedömningen av åtgärdernas konsekvenser i en omvärld som förändras snabbt kan också främjas av en bättre uppdaterad uppföljning av prognostiseringen av utsläppsutvecklingen via en digital tjänst.

Ekonomiutskottet betonar att en ren omställning öppnar betydande tillväxt- och exportmöjligheter, om de investeringar som den förutsätter kan riktas rätt till projekt som skapar mervärde. Be-

Utlåtande EkUU 1/2024 rd

tydelsen av FoUI-satsningar och lansering av ny teknik accentueras. Ur denna synvinkel blir det också allt viktigare att granska politikåtgärdernas genomslag och prognostisera den framtida utvecklingen.

Ekonomiutskottet har redan tidigare vid bedömningen av klimatårsberättelsen lyft fram behovet av att i berättelsen inkludera en bedömning av de utsläppsminskningar som finländska lösningar åstadkommit utanför landets gränser, det vill säga det så kallade koldioxidhandavtrycket. Klimatårsberättelsen för 2022 innehöll ett beskrivande avsnitt om detta, men den här gången har frågan inte behandlats. Ekonomiutskottet anser det vara viktigt att i berättelsen härafter ta in en sådan beskrivning. Detta framhävs också av regeringsprogrammets mål att främja skapandet av en modell för beräkning av koldioxidhandavtrycket samt behovet av att ställa upp mål för ett ökat handavtryck från den finländska exporten.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottet föreslår

att miljöutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 9.2.2024

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Sakari Puisto saf
medlem Noora Fagerström saml
medlem Kaisa Garedeu saf
medlem Lotta Hamari sd
medlem Antti Kangas saf
medlem Mai Kivelä vänst
medlem Katri Kulmuni cent
medlem Helena Marttila sd
medlem Timo Mehtälä cent
medlem Matias Mäkynen sd
medlem Pia Sillanpää saf
medlem Joakim Strand sv
medlem Oras Tynkkynen gröna
medlem Sinuhe Wallinheimo saml
medlem Juha Viitala sd
ersättare Pauli Aalto-Setälä saml
ersättare Minna Reijonen saf.

Sekreterare var

utskottsråd Lauri Tenhunen.